

Si durant l'any i escaig que va durar l'alto-el-foc al País Basc va predominar la lentitud i la moderació, al nou curs polític s'amunteguen les novetats: Josu Jon Imaz plega, el 'lehendakari' Ibarretxe posa data al 'seu' referèndum, la justícia colpeja durament Batasuna i ETA torna a atemptar contra persones.

Doncs sí, el president Zapatero també té un pla. Aquells que l'acusen d'improvisador, de contemporitzador, observen desconcertats el seu nou tarannà: "L'estat democràtic i el govern combatran ETA amb tota fermesa, amb tots els mitjans", ha dit el cap de l'executiu espanyol, que a més "garanteix" que l'aparell estatal "està molt preparat per a aquest combat". Semàntica guerrera en plena ofensiva etarra.

José Luis Rodríguez Zapatero respon així a l'allau de notícies negatives per als seus interessos que s'han encadenat últimament, ara que les eleccions en què optarà a revalidar el càrrec són a la cantonada. A la fi de la treva etarra li han succeït episodis com la renúncia de Josu Jon Imaz a la reelecció com a president del PNB; la convocatòria, el 25 d'octubre de 2008, del famós referèndum auspiciat per Juan José Ibarretxe; la publicació de les negociacions que van tenir representants del govern estatal i d'ETA i, sobretot, l'escalada terrorista de la banda. L'objectiu de l'estratègia dissenyada per Moncloa és fer veure que els socialistes no sols no han cedit a les exigències de l'esquerra *abertzale*, sinó que poden ser tan durs o més que qualsevol executiu conservador.

Pernando Barrena, un dels pocs portaveus de la il·legalitzada Batasuna en llibertat després de la detenció, ara fa dues setmanes i per ordre del jutge Baltasar Garzón, de 23 dels membres de la mesa nacional, també ha optat pel llenguatge bèl·lic: a parer seu, el "segrest" de la cúpula de la formació significa "una declaració de guerra, en tota regla, al moviment independentista basc". Barrena opina que la resposta de l'executiu estatal a les ofertes de l'esquerra *abertzale* es limita a "Constitució espanyola i repressió", i estén la crítica al PNB, "un partit que també aposta per la guerra".

Al bell mig d'aquesta dialèctica sonen com a mínim a utopia les veus que encara defensen que el procés de pau no és

Combat sense treva

Joseba Pormach, un dels 23 membres de la il·legalitzada Batasuna detinguts per ordre del jutge de l'Audiència Nacional espanyola Baltasar Garzón, és conduït a la presó per la policia.

mort, si bé els defensors de la hipòtesi no neguen que travessa un moment delicadíssim i que té davant una cruïlla molt més que perillosa. El cotxe és aturat a l'estop, no hi ha visibilitat i els vehicles passen de pressa, però no hi ha més camí que aquest i cal prémer l'accelerador.

Sobre ETA descansa, en gran mesura, que la teoria en qüestió siga vàlida. La banda vol actuar i fer-se sentir, però és una incògnita amb quina intensitat. Si a la seua diana hi ha polítics i civils, voldrà dir que, en efecte, la lluita és oberta i fins i tot podria acarnissar-se de valent; l'estructura de l'organització es troba afeblida, però matar és fàcil. En cas que els atemptats busquen danys materials o anaren dirigits contra els cossos de seguretat, l'anàlisi seria diferent.

En aquest segon cas, ETA miraria de fer-se present i d'atemorir la ciutadania, però a l'executiu estatal el missatge podria descodificar-se com una mena de pròrroga fins passats els comicis del març. Amb els socialistes de nou a la Moncloa, no seria descartable que reviscolaren les cendres en què ara sembla convertit tot el procés. Els avaladors d'aquesta suposició optimista tornen a equiparar el cas basc a l'irlandès, i recorden que durant el procés de resolució del conflicte de l'Ulster no n'hi van faltar, de morts damunt la taula i de situacions extremadament crítiques.

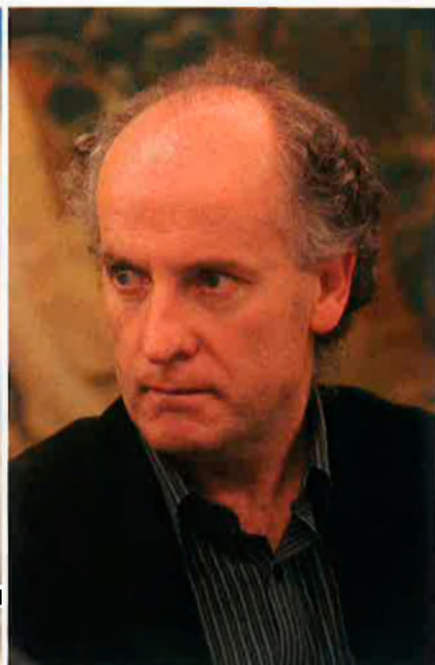
Aquells que encara no consideren malbaratat el procés basc -l'inici del qual no fou el març de 2006, quan ETA va declarar la treva, sinó a començament

de la dècada, quan el president dels socialistes bascos, Jesús Eguiguren, va intensificar els contactes amb líders de Batasuna-, tampoc no s'acaben de refiar de la permanent negativa que els uns i els altres expressen en ser preguntats pel manteniment o no dels contactes entre el PSE i l'esquerra *abertzale*. Els independentistes, comenten aquestes fonts, tenen esperances de reactivar el procés. Entre Zapatero o Mariano Rajoy, s'estimen més el primer. El gallec ja ha avisat que, en política antiterrorista, seria molt més dur que no el lleonès, a qui no s'està d'acusar d'haver "donat oxigen" a ETA.

Tot plegat, però, se n'anirà en orris si aquests mesos vinents ETA comet algun atemptat d'alta intensitat. També si els socialistes insten a il·legalitzar l'Acció Nacionalista Basca (ANB) i el Partit Comunista de les Terres Basques (PCTB). La no-condemna de les actituds violentes per part d'aquestes formacions podrien dur-les a passar pel sedàs de la llei de partits.

Pessimisme. Aquests arguments esperançats no són secundats per Martxe-lo Otamendi, director del diari *Berria*, sorgit el 2003, després de l'ordre del jutge de l'Audiència Nacional espanyola Juan del Olmo de clausurar *Euskaldunon Egunkaria* i detenir Otamendi, que també n'era director, perquè, a parer seu, el mitjà era una "eina d'ETA". Aquest va denunciar tortures físiques.

Otamendi pensa que, a partir d'ara, "les actuacions d'ETA seran dures; crec que tornem a èpoques molt dures per totes dues parts". I afegeix: "Després dels atemptats a Durango, Logronyo i Bilbao, ha quedat clar que aquells que imaginàvem un període de gradualització, pel que fa a les accions d'ETA, anàvem del tot errats." Sobre les mesures dictades pel jutge Baltasar Garzón, Otamendi també és explícit: "És un jutge a la carta. Quan el PSOE va veure que a l'Audiència Nacional hi havia jutges disposats a torpedinar el procés, van cridar-lo i va venir dels Estats Units a calmar la situació; ara que volen ser durs amb l'esquerra *abertzale*, també fan servir Garzón d'ariet." Segons ell, "no és descartable" que, malgrat tot, continuen els contactes entre Eguiguren i membres de Batasuna -les converses a tres bandes, inclòs el PNB, que durant mesos

A l'esquerra, Antonio Elorza, catedràtic d'Història del Pensament Polític de la Universitat Complutense de Madrid. A la dreta, el director del diari *Berria*, Martxe-lo Otamendi.

van celebrar-se al santuari de Loiola, van acabar per Nadal-, si bé Otamendi hi percep "molta gelor, massa gelor".

Antonio Elorza, catedràtic d'Història del Pensament Polític a la Universitat Complutense de Madrid, diposita molta part de culpa de l'atzucac actual en l'esquerra *abertzale*: "Hem estat anys i panys esperant que Batasuna fera alguna cosa diferent, però al remat hem comprovat que el seu centre de decisions és ETA." És, igualment, crític amb Garzón, perquè "a l'acte en què demana la detenció de la cúpula, fa referència al passat i mira de diferenciar entre una Batasuna bona i una de dolenta, quan fa temps que se sap que Batasuna no actuava per la pau; em fa l'efecte que la justícia espanyola actua segons l'oportunitat política, cosa que la deixa en molt mal lloc".

Elorza no sintonitza, tampoc, amb la posició d'Eguiguren: "És catedràtic de Dret Constitucional, aquest és el problema. *'El problema vasco no tiene solución, però sí arreglo'*", diu. És una manera de continuar la fugida endavant que tant agrada a Zapatero, de qui encara, per cert, no hem sentit cap frase reconeixent que s'ha equivocat i que ha incomplert la resolució del Congrés dels Diputats que l'habilitava per dialogar amb ETA. S'ha vist que ETA no tenia cap voluntat d'abandonar el terror, i si

això no queda clar, els socialistes continuaran amb el maleït diàleg a la boca, no s'estaran d'*ibarretxejar*. En realitat, el PSOE es troba en un carreró sense eixida."

I si...? Un altre afectat per les ordres judicials de Garzón és Mario Zubiaga, professor de Ciència Política a la Universitat del País Basc. Zubiaga pertany a la seixantena de processats del macrosumari 18/98, en el seu cas per l'adscripció a la Fundació Joxemi Zumalabe, que el jutge va considerar "un dels eixos de l'estratègia de construcció nacional d'ETA". Després d'un any i mig de vista oral, aquesta va acabar el març passat i es preveu que la sentència es farà pública al novembre. El macrosumari 18/98 és fruit de l'allau de detencions que van esdevenir-se a la primera etapa del govern de José Maria Aznar. La defensa demana l'absolució dels processats. De fet, durant el procés judicial s'han succeït les mostres de repulsa per aquest macrojudici, però ara com ara el sentit de la sentència de la jutgessa Ángela Murillo és una gran incògnita.

A Zubiaga li crida l'atenció "la barra de les decisions polítiques i judicials; la meua capacitat de sorpresa sembla inesgotable, com ha passat en el decurs del nostre judici. Algunes decisions, més

A l'esquerra, Pedro Luis Arias, ex-portaveu i encara membre de Gest per la Pau. A la dreta, Mario Zubiaga, professor de Ciència Política a la Universitat del País Basc.

que no cercar la pau, sembla que volen justificar la guerra". Això a banda, afirma que "fins i tot als pitjors conflictes, hi ha vies de diàleg, i ací encara no parlem d'una guerra total; les línies de diàleg no s'esvaeixen ni en aquests moments tan durs, si bé és clar que s'han trencat les que hi havia previstes al calendari". Ell és dels qui citen Irlanda i es confessen "farts" del conflicte autòcton: "Tots volem que, com va passar allà, açò tan sols siga un entrebanc important, però que no evite la resolució del conflicte; una cosa ben diferent, però, és que els nostres actors polítics vegem així la situació actual. Jo crec que el procés de solució escau ara mateix, pense que no pot allargar-se massa... Podria haver-se resolt ara fa un any, potser se solucionarà d'ací a dos, en tot cas em sembla que ens trobem en la fase resolutiva. Els actors potser no se'n volen adonar, però tot sembla ja força madur." En aquest sentit, Mario Zubiaga rememora les paraules de Zapatero, aquell "dur, llarg i difícil", i explica que aquelles paraules calquen allò que passa ara mateix.

Un pensament que connecta, d'alguna manera, amb una idea que Martxelo Otamendi porta gravada a foc a la seua ment: es tracta d'un editorial que va publicar *The Financial Times* el 24 de març de 2006 —el dia en què oficialment va començar la darrera treva d'ETA—, que

expressava la conveniència de la independència del País Basc si era una decisió majoritàriament acceptada, de forma democràtica, per la mateixa ciutadania basca, i en absència de violència. "Els espanyols acceptarien això? Aquest és el meu dubte, que encara augmenta quan veig què va passar amb l'Estatut català: no n'hi va haver prou, amb el 89% dels vots del Parlament, perquè es respectara la decisió dels catalans. Fins que l'estat no accepte els tres condicionants que marcava el *Financial Times*, cada bàndol haurà de fer la seua política. Ara bé, així anem de fracàs en fracàs."

Una altra cúpula? La decapitació de Batasuna és un colp dur, però no implica que aquest partit no es pugui reorganitzar amb relativa rapidesa. El seu principal cap visible, Arnaldo Otegi, fa quatre mesos que viu empresonat i no hi ha hagut cap daltabaix, per això. Fet

A la cultura política de l'esquerra 'abertzale' no hi ha una exacerbació dels lideratges

i fet, "l'esquerra *abertzale* és molt més una direcció", diu Zubiaga. "Creure que aquest espai pot ser anorreat per la via repressora és inútil", afegix. En efecte, a la cultura política d'aquest sector no hi ha una exacerbació dels lideratges carismàtics, sinó que hi predomina la idea de lideratge col·lectiu. "Quan algú va a la presó, aquest passa a ser el seu àmbit, i des d'allà no condiciona l'esquerra *abertzale*. Això ha passat tot sovint, també, amb ETA." Otamendi repara que "podria ser que Otegi, amb una pena de 15 mesos de presó, isquera al carrer abans que no els 17 membres de la mesa nacional empresonats ara, ja que aquests poden estar-se fins quatre anys en presó preventiva". El director de *Berria* ens retorna a la comparança amb Irlanda, i recorda que Gerry Adams, el líder del Sinn Féin, "tenia durícies als múscles, de tant de dur fèretres de víctimes de l'IRA". Otegi és en presó per "enaltiment del terrorisme" en un homenatge a una etarra.

Antonio Elorza, de la seua banda, troba factible, com ha dit Xabier Arzallus, que Batasuna ja dispose d'una altra mesa nacional. "Què faria ell sense els seus cadells? Si no l'hagueren muntada ja, ell els ajudaria a muntar-la", diu. En qualsevol cas, es mostra "contrari a la detenció d'Otegi", perquè, "novament, queda clar que la justícia és un titella". Malgrat tot, explica que "sense Otegi, tampoc no ha passat res de nou; després de Pertur, Yoyes i Hipercor, Batasuna només ha de marxar agenollada davant de l'autèntic senyor seu, que és ETA. L'única solució, per acabar aquesta xacra, és l'ajuda de França en el desmantellament d'ETA i el no-lliurament de Navarra.

Per acabar, Pedro Luis Arias, membre de Gest per la Pau, preveu una nova onada de tràgics atemptats. "Tants com al passat, no hi seran", es consola. I també parla d'Irlanda: "Allà la solució va arribar quan es van convèncer que la violència era ineficaç", conclou.

Les referències al cas irlandès són constants, com ho han estat el darrer any i mig, però cada dia sembla que la distància entre Belfast i Vitòria, entre l'Ulster i el País Basc, s'acurta una mica més. Com si algú s'entestara a estirar el mapa... i ho aconseguira.

Victor Maceda